

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslattevő (személy, intézmény, szervezet, vállalkozás) neve:
Prof. Dr. Barna Gábor

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó adatai:

Név: Prof. Dr. Barna Gábor

Levelezési cím: 1114 Budapest, Bartók Béla út 37. I/7.

Telefonszám: 20/920 6122

E-mail cím: gaborbarnadr@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. a nemzeti érték megnevezése: Szent Márton plébániatemplom

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód **épített környezet**

ipari és műszaki megoldások kulturális örökség sport

természeti környezet turizmus és vendéglátás

3. A nemzeti érték föllelhetőségének helye: Kunszentmárton, Köztársaság tér

4. Értéktár megnevezése

települési

tájegységi

megyei

külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A Kunszentmárton főterén álló impozáns római katolikus Szent Márton plébániatemplom a településnek már negyedik temploma az 1719-ben történt községgé szerveződés, újratelepülés óta. Terveit Jung József, jeles 18 századi építész készítette 1781-ben és Esterházy Károly egri püspök fogadta el. 1781. július 24-én történt az ünnepélyes alapköletétel, s az új templomot 1784. november 11-én, a Szent Márton búcsú keretében áldotta meg Horváth Imre egri kanonok. Építésében közreműködött - Jung Józsefen kívül - Rabl Károly kerületi építőmester, Gruber József ács, Fahrensohn Ferenc egri festő és Spórer János Mihály egri márványozó mester. Szószéke Mótzer József egri szobrász műhelyében készült.

A templom tornya az 1763-ban elkészült torony maradt, amit 1822-23-ban megmagasítottak és új, rézborítású sisakkal látták el. Ezt 1895-ben - a honfoglalás közelgő millenniuma emlékére - lecserélték a ma is látható, 23 méter magas, vörösréz borítású toronysisakra. A templomot 1910-ben két mellékhajóval bővítették.

A templom belső kiképzése késő barokk, jelenlegi festését a helyi születésű Dósa Lukács iparművész nyerte el pályázaton, s valósította meg Muhits Sándor és Zsille Kálmán iparművészek közreműködésével.

A főoltár és két mellékoltárt Rabl Károly építette. A főoltár nagyméretű képét Czikler János egri „piktor” festette, s azt a jelenetet ábrázolja, ahogyan Szent Márton püspök a halottat föltámasztja. Az északi oldalhajóban áll a carrarai márvány Szent Kereszt-oltár, a Szent Sír halott Krisztus szobrát az I. világháborúban elesett helyi szobrász, Molnár Vince alkotta. Az oldalhajó közepén a Jézus Szíve-oltár áll, s itt található a valószínűleg még a második templomból (1730-as évek) származó Szent Ferenc-oltár a Boldogasszony máriaradnai kegyképének kolostormunka változatával. A déli oldalhajó oltárai: a magyar

szentek oltára, Mária Szíve-oltár, Pádúai Szent Antal-oltár a Celli Szűzanya kegyszobrának kolostori munka másolatával (szintén a 18. század 30-as éveiből).

Az üvegablakok elkészítésében Bátky József festőművész működött közre. A mellékoltárokon található alkotása Kovács Ilona helyi tanítónőnek, az Imádkozó Mária képet pedig Papp-Kökényesdy Sándorné Szeőke Izabella helyi születésű festőművész készítette.

A templom mennyezetét tudatos ikonográfiai program falképek díszítik.

A templom bejárata fölötti akrosztikonos feliratban a jászkürt látható, míg az ajtó fölött a Nagykunság oroszlános címere, jelezvén Kunszentmárton lakóinak kettős kötődését.

6. Indoklás az értéktárba történő fölvétel mellett

A késő barokk templom Kunszentmárton emblematikus épülete. Számos fontos és régi műalkotás őrzőhelye. Papjai között többen a magyar művelődéstörténet jeles képviselői voltak: báró Bémer László (18112-1816) későbbi nagyváradi püspök, Hegyfoky Kabos, a magyar meteorológia atyja, Demeter István (1914-1977) költő és festő.

A jelenben számos rendezvénynek is helyet ad az egyházi szertartások mellett. Innen indul a Kunszentmárton Tiszapüspökivel összekötő Alföldi Szent Márton Zarándokút.

Jelentősége miatt mind a megyei, mind az országos értéktárba felvétele is indokolt.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

1. Dósa József – Szabó Elek: *Kunszentmárton története I.* Kunszentmárton, 1936.
2. Józsa László: „Isten hajléka az emberek között” *A kunszentmártoni római katolikus nagytemplom.* Szeged-Budapest, 2009.
3. Harangozóné Tóth Éva (szerk.) *Kunszentmárton épületei régen és ma. Lapok a 200 éves város építészettörténetéből.* Kunszentmárton, 2007. 10.

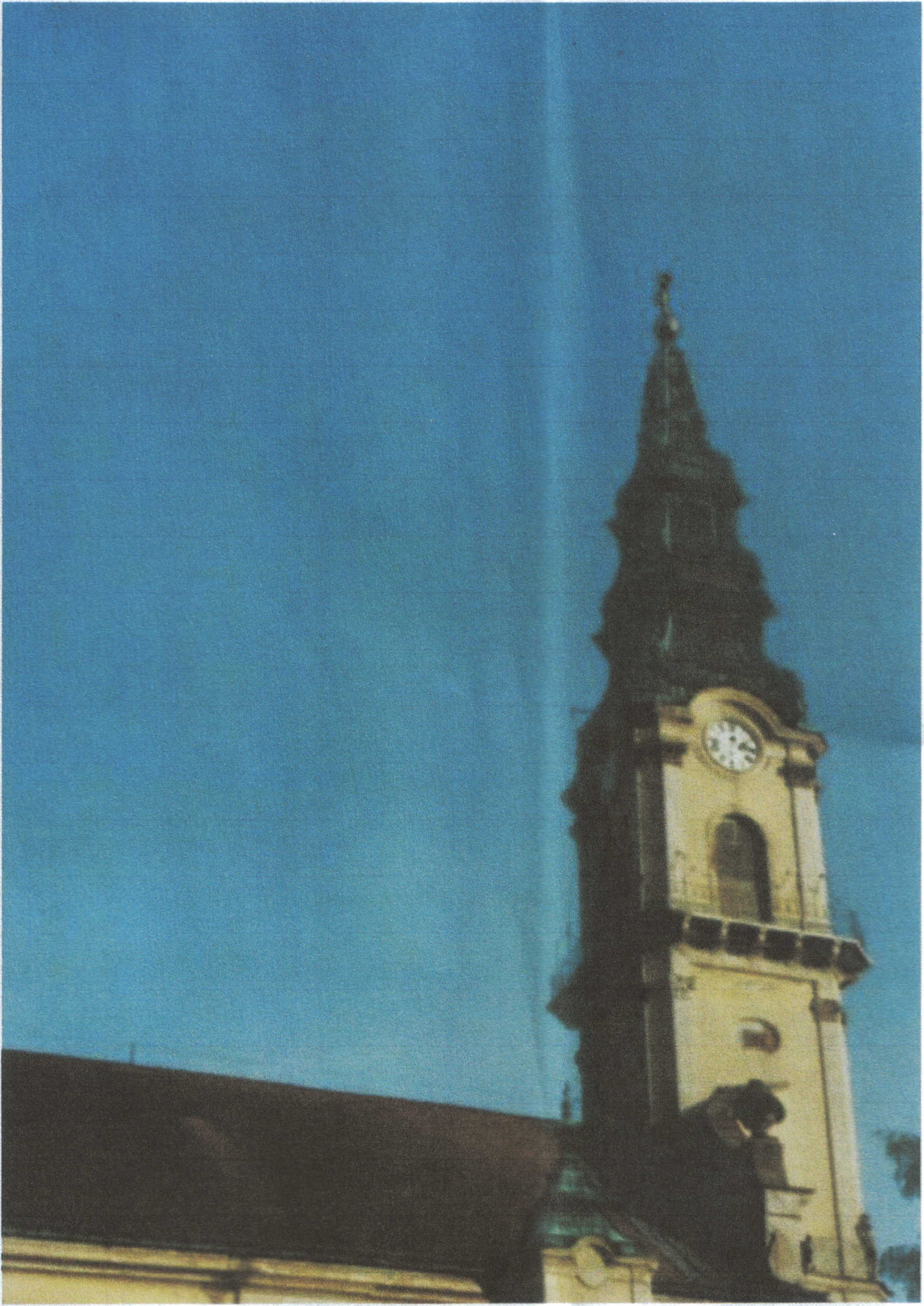
8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<http://szentmarton.plebania.hu/index.php?id=templom>

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

Józsa László könyve több száz színes és fekete-fehér felvételt tartalmaz a kunszentmártoni Szent Márton plébániatemplomról.

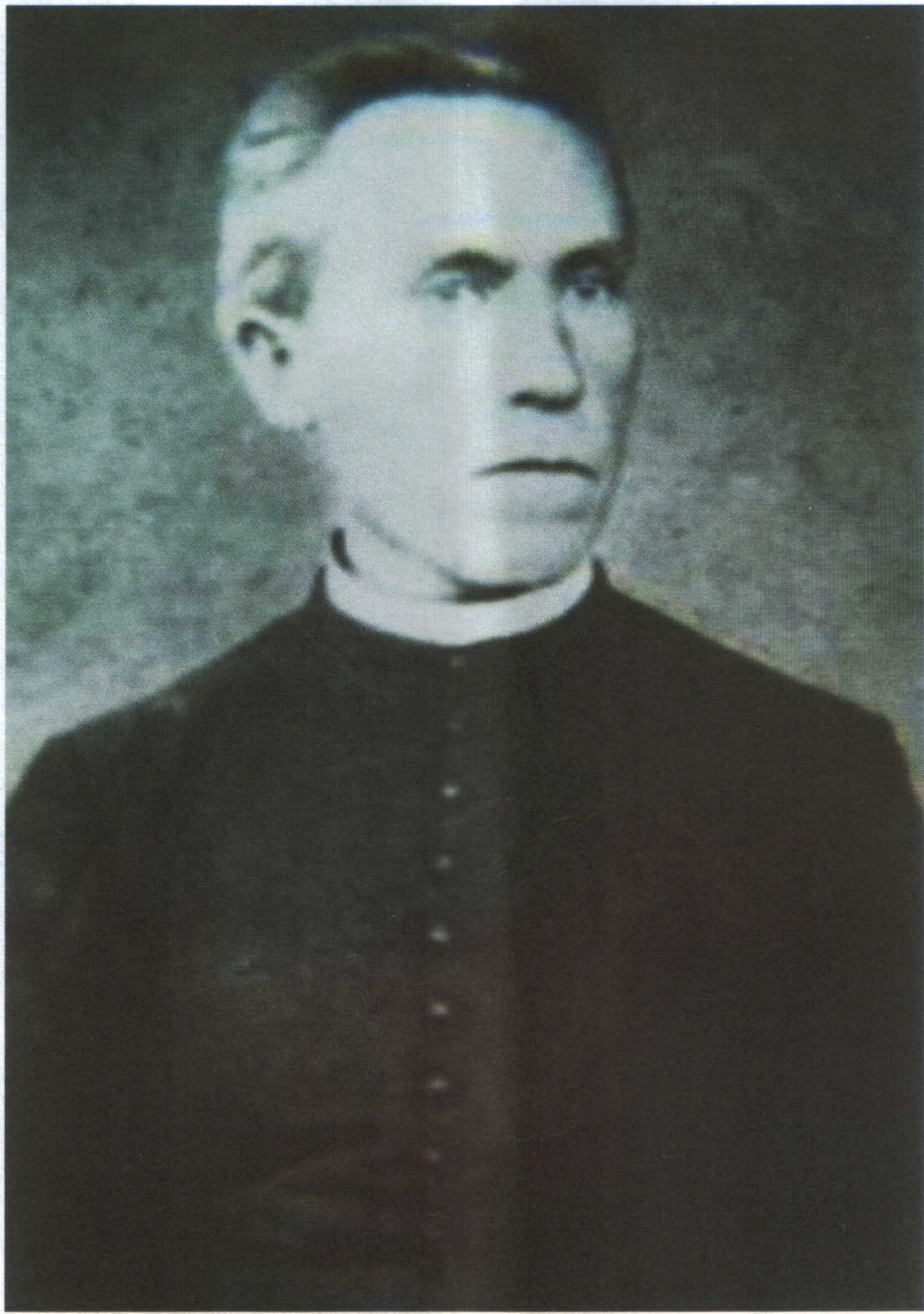

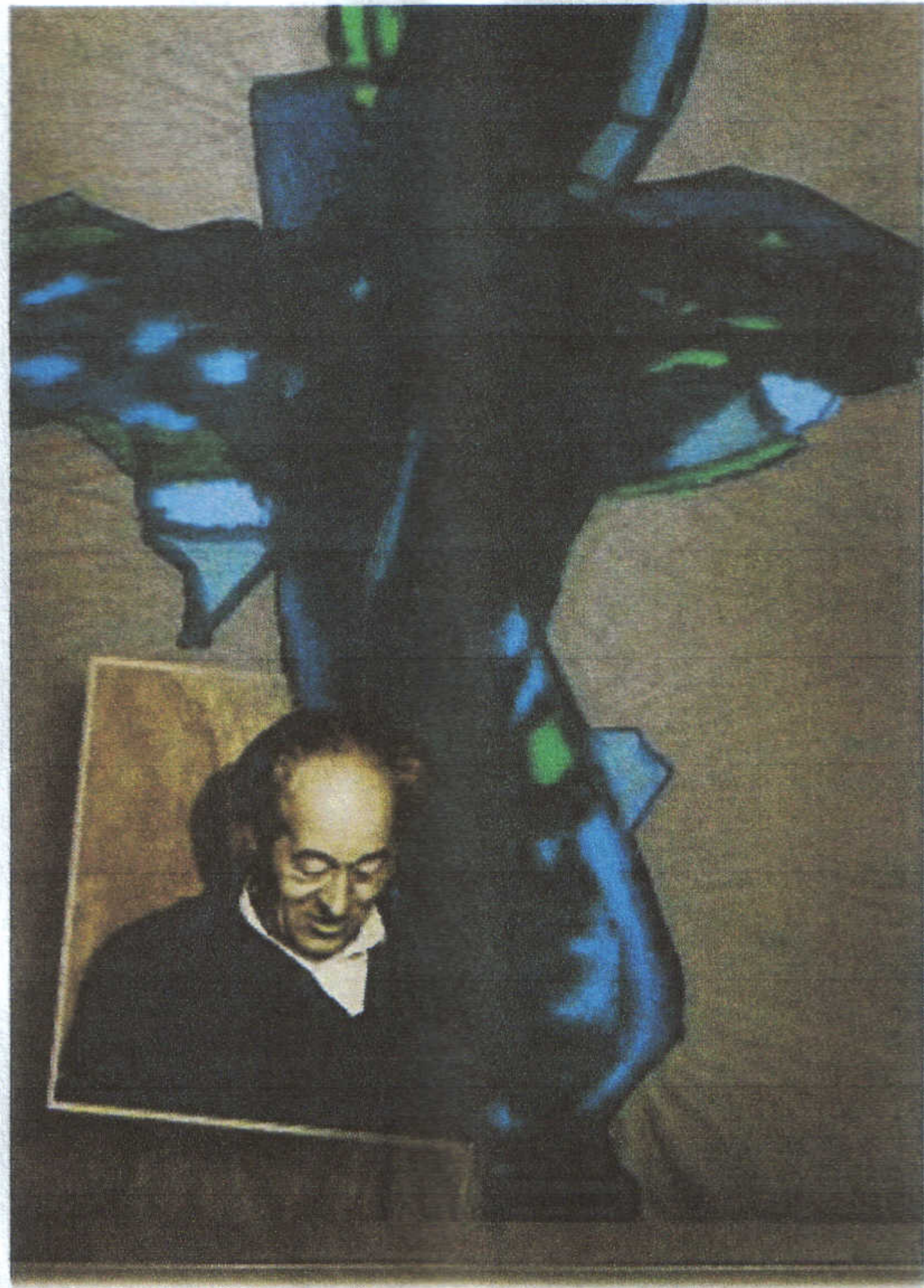
B

Bárá Bémer László, kunszentmártoni plébános 1812-1816

Hegyfoky Kabos, káplán

DEMETER-100

ÉRTÉKTÁR

A KUNSZENTMÁRTONI RÓMAI KATOLIKUS NAGYTEMPLOM

A török dúlás után 1719-ben Jászapátiról és több jász helységből újraterelített Kunszentmárton katolikus vallású népe a lakosság létszámának gyors növekedése miatt egymás után háromszor is templomot épített. Amikor az egyik kicsinek bizonyult, lebontották és helyére nagyobbat emeltek. A jelenlegi templom, immár a negyedik, Jung János pesti építész tervei szerint 1781 és 1784 között épült. Az 1745-ben Mária Terézia királynő aláírásával kiadott redemptionális diploma visszaállította a jászok és kunok ősi kiváltságait, amely a lakosság anyagi gyarapodását eredményezte. Tágas, impozáns méretű templom építésére vonatkozó terv készítésére adtak megbízást Jung Józsefnek, aki már szakított a rokokóba hajló barokk stílus hagyományával. Elgondolása már bizonyos mértékű leegyszerűsítést mutat, feladatát mindenestre a kor stílusának megfelelően, jó ízléssel és arányérzékkel, nagy tapasztalattal és mesterségbeli tudással oldotta meg. A 22 öl hosszúságú, két-két pillérre helyezett bolthajtásokkal rendelkező épület 1784-ben készült el, melynek kivitelezésében – a fővállalkozó Jung Józsefen kívül – Gruber János ácsmester és Rabl Károly kőműves működött közre. A főoltár monumentális építményét és a két mellékoltárt ugyancsak Rabl Károly emelte kőből, téglából, a márványozást Spórer János Mihály egri mester végezte. A szentély kifestésére, az oltárparkányzatok, oszlopfők, szentségházajtó aranyozására Fahrensohn Ferenc egri festőt hívták meg. A Szent Márton püspök halottfeltámasztó csodatételét ábrázoló főoltárképet a szintén egri Czirkler János festette meg 1789-ben. A szószék - amely feltűnő hasonlatosságot mutat az egri minoriták templomának és a Líceum kápolnájának szószékével – Motzer József egri szobrász műhelyében készült. Egri mester keze alól került ki az 1797. év folyamán a díszes szoborcsoporttal ellátott keresztkút is. Dangel Antal aradi orgonaépítő alkotása az 1889-benleszállított, mai napig működő orgona.

A templomot statikai problémák miatt, de főleg a befogadóképesség növelése érdekében az 1910. év folyamán kibővítették: a Jung-féle oldalfalakat három-három nyílással áttörték és kistornyokkal díszített mellékhajókat toldottak hozzá. Ekkor újult meg és értékes létesítményekkel gazdagodott az egész belső tér. Dósa Lukács helybeli iparművész tervei alapján Muhits Sándor festőművész csodálatos mennyezet- és falfestményeket alkotott, Keviczky Hugó és Neuhauser János új mellékoltárokat, továbbá ragyogó színhatású üvegablakokat hozott létre. Kiváló építészek, képző- és iparművészek kezemunkája révén gyarapodott maradandó értékekkel és alkotásokkal az Alföld egyik legnagyobb szakrális létesítménye. Az igényes környezet és a színvonalas liturgikus cselekmények sora emeli ki igazában a templomot a profán építmények közül. Jelentőségét növelte a 2016-ban Szent Márton születésének 1700. évfordulója tiszteletére meghirdetett jubileumi év, amikor is itt zajlott a Szent Márton nevét viselő települések egész Kárpát-medencét megmozgató találkozója, a templom mellől induló Szent Márton-zarándokút megnyitása, végül pedig Szent Márton ereklyéjének végleges elhelyezése a szembemiséző márványoltár üvegvitrinjében.

A kunszentmártoni nagytemplom, amely nemcsak Kelet-Magyarország, hanem egész hazánk legnagyobb Szent Márton temploma, méltó arra, hogy nemzeti kincseink értékei között foglaljon helyet.